

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดไสยศาสตร์เป็นสื่อเข้าถึงพุทธธรรม^๑

พระครูวิชิตธรรม

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสารมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทย (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดไสยศาสตร์เป็นสื่อเพื่อเข้าถึงพุทธธรรม โดยศึกษาจากเอกสารผลการวิจัย พบว่า

แนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเวทมนต์ คาถาอาคม และสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ซึ่งอาจจะถูกนำไปใช้ในสิ่งที่ดีหรือไม่ดี แต่ค่านิยมของไสยศาสตร์มีลักษณะใกล้เคียงกับคำว่าตริจ্ঞานวิชาในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพรหมชาลสูตร ซึ่งแปลว่า วิชาที่ขวางทางสวรรค์ ทางนิพพาน ซึ่งไม่เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติธรรม

แนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทย พบว่าสังคมไทยมีความเชื่อในอำนาจนอกตัว หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ และเชื่อว่าไสยศาสตร์มีทั้งคุณและโทษ จึงได้บูชาและให้ความสำคัญกับวิชาไสยศาสตร์เป็นอย่างมาก แม้แต่ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาโดยแท้ยังหลงมกมาย ไปเรียนวิชา ไสยศาสตร์ ดังนั้นบทบาทของไสยศาสตร์ในสังคมไทยจึงปรากฏออกมาในรูปของพิธีกรรม เพราะเชื่อว่าการดำรงชีวิตจะทำให้ตนอยู่คงกระพัน ทำให้อายุยืนยาว และในด้านข้อเสีย คือ ทำให้บุคคลลงมกยาลุ่มหลง ไม่เป็นอันทำมาหากิน หวังโชคลาภจากการทำไสยศาสตร์

วิเคราะห์แนวคิดไสยศาสตร์เป็นสื่อเข้าถึงพุทธธรรม พบว่าพระพุทธศาสนากับไสยศาสตร์มีความแตกต่างกันมาก เช่น พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาด้วยเหตุผล แต่ทั้งนี้พุทธศาสนาก็มิได้ปฏิเสธความมีอยู่ของไสยศาสตร์ เพียงแต่สอนให้ยึดถือหลักธรรมคำสอนของ

^๑บทความวิชาการพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา

พระพุทธเจ้าเป็นหลัก และการที่จะเข้าถึงพุทธธรรมได้นั้นจะต้องอาศัยสื่อจากผู้สอนหรือทำพิธีกรรม ผู้ปฏิบัตินับถือมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถที่จะสื่อ โน้มน้าวให้บุคคลปฏิบัติตาม คือ การรักษาศีลให้ทาน และเจริญภาวนา จึงได้ชื่อว่าอาศัยไสยศาสตร์เป็นสื่อเข้าถึงพุทธธรรมนั่นเอง

Abstracts

This thesis is a research document, the objectives of the research three factors: (1) to study the concept of superstition appears in Buddhism , Theravada (2) to study the concept of fetishism in Thailand (3) to analyze the concept of fetishism as a medium. morality to get access to the document study findings showed.

Superstitious concepts that appear in the scriptures of Theravada Buddhism that is associated with superstition, magic, black magic and supernatural mystery . Which may be applied to what is good or bad. But the definition of superstition is similar to that beast of subjects in Buddhism appeared in Shallotte prom formula, which means that subjects the way Nirvana paradise, which is not beneficial to the practice.

Concept of fetishism in Thailand Found that social Thailand have faith in the power off . Or supernatural And believe that superstition has both pros and cons . Therefore worship and to focus on the subject is very superstitious . Even those who are fascinated by the real Buddhism ignorant superstition to study the role of superstition in Thailand so it appears in the form of the ritual. I believe that their life will be invulnerable. Improve life And the disadvantage is that people are not ignorant preoccupation shall livelihood. Hope of making a fortune superstition.

Superstition is to analyze the concept of media morality . Buddhism and found that Superstition is very different , as Buddhism teaches you to recognize the intellectual debate for a reason. However , Buddhism does not deny the existence of black magic. Only teaches uphold the core principles of the teachings of the Buddha . And access to morality , it must live media from the instructor or rituals . Respected practitioners with the knowledge and understanding to the media. Convince people to follow is to keep your precepts and meditation . Is known as the media access live superstitious morality itself.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางสังคมพราหมณ์ แม้แต่พระพุทธเจ้า และพุทธสาวกสมัยแรกๆ ก็เคยนับถือลัทธิพราหมณ์ หรือเคยเกี่ยวข้องกับบรรณะพราหมณ์มาก่อน และในนิทานชาดก เกี่ยวกับศาสนาพุทธ และพระพุทธเจ้าก็มักจะมีพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงกล่าวได้ว่า ศาสนาพุทธและพราหมณ์ จึงมีอิทธิพลต่อกันและกันในศาสนาพราหมณ์^๒ สังคมไทยที่ส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๕ นับถือพระพุทธศาสนาแต่ก็ยังมีเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะก่อนที่คนไทยจะนับถือพระพุทธศาสนาก็นับถือผีมาก่อนแล้ว ซ้ำยังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเข้ามาทั้งก่อนและพร้อมกับพระพุทธศาสนา จึงทำให้ผสมผสานองค์ประกอบของความเชื่อทั้งสามไปด้วยกันและที่สำคัญคนไทยมีความเชื่อเรื่องผี กลัวผีมาตั้งแต่ ครั้งดึกดำบรรพ์ นับถือพุทธศาสนาแล้ว ในทางนิรุกติศาสตร์ คำว่า “ไสยยะ” นี้แปลได้ ๒ อย่าง คือ แปลว่า นอนหลับอยู่ก็ได้ หรือจะแปลว่า ตึกว่า ก็ได้ ความหมายแรก ไสยยะ แปลว่า นอนหลับ ตรงกันข้ามกับพุทธะ ซึ่งแปลว่า ตื่นจากหลับ เป็นอันว่าไสยศาสตร์ตรงกันข้ามกับพระพุทธศาสนา ประหนึ่งว่าการนอนหลับกับการตื่นอยู่ ความหมายที่ ๒ แปลว่า ตึกว่า หมายถึงตึกว่าอะไร ๆ ที่มีอยู่ก่อนไสยศาสตร์ เป็นที่พึ่งของมนุษย์ที่มีสัญชาตญาณกลัวภัย จำเป็นต้องหาอะไรสักอย่างหนึ่งเป็นที่พึ่ง เป็นที่ยึดเหนี่ยว^๓

ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เริ่มต้นจากการนับถือธรรมชาติ และพัฒนามาสู่การนับถือเทพเจ้า ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามาและได้รับการยอมรับจากหมู่คนไทย แต่เมื่อพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม ต่างจากไสยศาสตร์ที่เป็นประเภทเทวนิยม แต่ไสยศาสตร์ก็มีได้หมดไปแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับได้รับการยอมรับและนิยมแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวพุทธเป็นอย่างมากที่นับถือพระพุทธศาสนา และผลกระทบเหล่านี้ก่อให้เกิดความสับสนและเดือดร้อนขึ้นในหมู่ชาวพุทธโดยทั่วไปเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้^๔

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัย เนื่องด้วยเรื่องไสยศาสตร์กลายปัญหาขึ้นในหมู่ชาวพุทธที่นับถือศาสนาพุทธมาแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังมีความเชื่อหรือเคลือบแคลงสงสัยในเรื่องไสยศาสตร์อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งที่พระพุทธศาสนามีได้กล่าวไว้ในพุทธบัญญัติหรือให้เกิดความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์แต่อย่างใด เพื่อให้ถูกต้องตามหลักพุทธบัญญัติตามหลัก

^๒ ปาระตี, ศาสนาพราหมณ์, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.baanjomyut.com/library/brahman/index.html>, [๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓].

^๓ มานพ นักการเรียน, พระพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

^๔ พุทธทาส ภิกขุ, ไสยศาสตร์กับพุทธศาสตร์ โหราศาสตร์กับพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๗.

พระพุทธศาสนา และชาวพุทธทั้งหลายจะได้เข้าใจถึงหลักไสยศาสตร์กับพระพุทธศาสนา จะได้ไม่เกิดความเชื่อหรือเคลือบแคลงสงสัยในเรื่องไสยศาสตร์อีกต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทยปัจจุบัน
๓. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดไสยศาสตร์เป็นสื่อเพื่อเข้าถึงพุทธธรรม

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิดไสยศาสตร์เป็นสื่อเพื่อเข้าถึงพุทธธรรม มีประเด็นการศึกษาไว้ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทย (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดไสยศาสตร์เป็นสื่อเพื่อเข้าถึงพุทธธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ อรรถกถา งานวิจัย และตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ และเสนอผลการวิจัย

๔. สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสารมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทย (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักไสยศาสตร์เป็นสื่อเข้าถึงพุทธธรรม โดยศึกษาจากเอกสารสรุปผลการวิจัย พบว่า

แนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า "ไสยศาสตร์" เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยคติความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ เวทมนตร์ คาถา สิ่งเร้นลับ หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีลักษณะเป็นการหวังพึ่งอำนาจภายนอกหรือการดลบันดาลจากอำนาจภายนอก มีต้นกำเนิดมาจากบทสวดในคัมภีร์พระเวท และยังพบอีกว่า ไสยศาสตร์ยังเป็นเรื่องที่ไม่อาจพิสูจน์ได้แน่นอนว่ามีผลจริงหรือไม่ การหวังพึ่งไสยศาสตร์นั้นก็มิใช่ข้อจำกัดอยู่มาก และที่สำคัญคือไม่

อาจนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ เพราะที่สุดของไสยศาสตร์อาจแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ก็เป็นเพียงชั้นโลกีย
อภิญา ยังเกี่ยวข้องกับโลก อยู่ในวิสัยของปุถุชน

แนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่าสังคมไทยมีความเชื่อไสยศาสตร์คือ
ความเชื่อในอำนาจนอกตัว หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีลักษณะเป็นการหวังพึ่งการดลบันดาลจาก
ภายนอก ซึ่ให้เห็นว่าไสยศาสตร์มีโทษการแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ก็เป็นเพียงโลกียอภิญา ยังอยู่ในวิสัย
แห่งปุถุชน ไม่อาจนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ หลักแห่งพุทธธรรม เพื่อให้มนุษย์ได้รับโอกาสในการฝึกฝน
พัฒนาตนที่สูงขึ้น กล่าวคือสร้างศรัทธาของมวลมนุษย์ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอก(ไสยศาสตร์) เข้าสู่
พระรัตนตรัย ซึ่งจะเป็จุดเริ่มต้นให้เขาฝึกฝนพัฒนาตนสูงขึ้นไป แม้เขาจะมองพระรัตนตรัยเป็น
สิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่บ้าง ก็ให้เขาเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระรัตนตรัยนั้นในทำนองที่สนับสนุนเรื่องกรรม คือ
ให้เกิดกำลังใจที่จะเพียรพยายามทำการให้เข้มแข็งมั่นคงยิ่งขึ้น แม้ว่าคนไทยจำนวนหนึ่งจะทราบหลัก
ไสยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อถือของศาสนาพราหมณ์ คือ ในคัมภีร์พระ
เวท แต่เมื่อพระพุทธศาสนาได้พิสูจน์ความจริงให้เห็นว่าวิชาไสยศาสตร์ย่อมมีคุณน้อย มีโทษมาก

วิเคราะห์แนวคิดไสยศาสตร์เป็นสื่อเพื่อเข้าถึงพุทธธรรม พบว่าการอุบัติขึ้นของ
พระพุทธศาสนาเป็นการประกาศ อีสรภาพให้แก่มนุษย์ด้วยปรัชญาที่ว่า "มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึก
ได้" และจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนพัฒนาด้วยการศึกษา ที่เรียกว่าไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และ
ปัญญา และในขั้นสูงสุด การฝึกฝนพัฒนามนุษย์จะนำไปสู่การรู้แจ้งสัจธรรม คือทำให้เกิดปัญญา
เข้าใจถึงความสัมพันธ์และอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งหลาย ทั้งที่เกี่ยวกับชีวิตของเรา สังคม และ
สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา ยังผลให้หลุดพ้นเป็นอิสระหรือพ้นทุกข์ได้

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

บทความวิชาการพุทธศาสนมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๖.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พุทธทาส ภิกขุ, ไสยศาสตร์กับพุทธศาสตร์ โหราศาสตร์กับพระพุทธศาสนา,

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๗.

มานพ นักการเรือน, พระพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

(๒) สื่อออนไลน์ :

ปาระตี, ศาสนาพราหมณ์, [http://www. baanjomyut.com/library/ brahman/index.html](http://www.baanjommyut.com/library/ brahman/index.html).

[๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓].